

К 782/Д 96

120000868744

КОСТА

K 752

K 752/25

РУСЕНСКА НАРОДНА ОПЕРА

НОСИТЕЛ НА ОРДЕН „ЧЕРВЕНО ЗНАМЕ НА ТРУДА“

КРАСИМИР КЮРКЧИЙСКИ

Ю Л А

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

120000868744

сезон 1979/1980 година

447742

КРАСИМИР КЮРКЧИЙСКИ (роден на 22 юни 1936 г. в гр. Троян) проявява своето ярко творческо дарование още като студент в Консерваторията. Получил солидна теоретична и професионална подготовка при своя професор по композиция Панчо Владигеров (завършил през 1962 г.) и по-късно по време на специализацията си в СССР при Д. Шостакович той се издига като един от самобитните и своеобразни млади български композитори.

От 1962 г. Кюркчийски е диригент в Държавния ансамбъл за народни песни и танци с ръководител Филип Кутев, а от следващата година — и преподавател по партитури в Българската държавна консерватория.

Като композитор той намира своето разковниче в метрума на българския музикален фолклор. В произведенията му се чувства стремежа към търсене на по-нови, по-живи перспективи за създаване на съвременна музика, построена върху народностен материал. Кратки, сбити теми, обособени предимно в ритмически фигури са присъщи както за неговия Струнен квартет и три песни из хоровия а капелен цикъл „Сън за щастие“ по текст на П. Славейков („Ни дъх не лъхва над полени“, „Размисъл“, „О, има тих край“), така и за съсредоточената, съдържаща кантата „Балада за Пансий“ за солист, хор и оркестър (текст Вл. Башев, получила I награда на конкурса на БРТ 1963 г.) Като успешна реализация в търсенията на Кюркчийски може да се посочи интересното му оркестрово произведение „Диафонична студия“, в която вече е очертана спецификата на личния му творчески почерк.

В творческата биография на композитора се включват произведения от различни жанрове: Концерт за пиано и оркестър (1958 г.); Симфониета концертанте за виолончело и оркестър (1961 г.); кантата „На партията“ (по текст на Мл. Исаев 1962 г.), отличена с I награда от Консерваторията и Съюза на българските композитори през 1963 г.; Трио за кларинет, цигулка и пиано (1961 г.); Соната за пиано (1957 г.), „Балада за човека“ за дамски хор с пиано и флейта (по текст на Вес. Ханчев, 1963 г.), както и много обработки на народни песни и инструментални мелодии.

Освен спечеленото признание у нас, Кюркчийски завоюва успехи и в чужбина. През 1966 г. той е удостоен с наградата на Парижките музикални седмици за своя Струнен квартет.

През последните години композиторът се обръща и към музикално-сценичните жанрове. Първата му творба от този вид е едноактният балет „Балада за автопортрета“ (1968 г.), а на следващата година се изнася първата му опера „Юла“. *

* Първото изпълнение на „Юла“ е осъществено от Старозагорската народна опера на 5 ноември 1969 г. под диригентството на Димитър Димитров.

СЪДЪРЖАНИЕ

Действието на тази опера се развива през тревожните, пълни с ужас дни на втората световна война и би могло да се случи и днес във всеки един от градовете, познал ужаса на войната,

В една напрегната нощ случаят събира две съдби-нерадостната, откъсната от света, изпълнена с неволи участ на младата послушница Юла и пълния с тревоги и неизвестност опасен път на човека, борещ се за светлия идеал-правда и свобода на Родината.

ПЪРВА КАРТИНА

Църква-параклис на пансион за чужди езици. Ученичките и сестрите-монахини отправят към бога вечерната си молитва. Преди да си тръгне, сестра Агнеса-директорка на пансиона, нарежда на послушницата Юла да почисти параклиса. Останала сама в мрака на църквата, девойката излива спотаения си копнеж за нов, непознат за нея свят. Изведнъж вътре се втурва човек-задъхан, уморен, непознат. Отвън долитат стъпки на преследвачите. След миг—отново тишина. Уплашена, Юла не знае какво да направи. Обезпокоена от забавянето на момичето, сестра Агнеса идва да провери дали всичко е в ред. Двете жени излизат и в мрака, скрит остава сам Непознатият.

ВТОРА КАРТИНА

Както винаги пред спалните преди лягане е доста оживено. Но тази вечер е станало изключително събитие-намерено е любовно писмо. Шумът и врявата са доста големи. Юла предупреждава за идването на сестра Агнеса. Директорката е недоволна от поведението на момичетата. Тя открива писмото и си отива разгневена. Ученичките се нахвърлят върху Юла, предполагайки че тя е извикала сестрите. За всеобща изненада от нейната престилка изпадат парче хляб и ябълки. Изнасянето на храна от кухнята е престъпление. Сестра Агнеса идва отново и наказва провинилата се. Оскърбена и унижена, Юла бърза да отиде там, където са устремени мислите и цялото ѝ същество — в параклиса при Непознатия.

ТРЕТА КАРТИНА

Плахо отключва послушницата църковната врата и в тъмнината я посрещат две очи, на които тя от пръв поглед е повярвала. Подава храната. Юла иска да помогне на този човек, но страда от греха, извършен заради него. Непознатият ѝ разказва за себе си, разкрива ѝ своята вяра и стремеж към правда, човешко щастие и свобода. Никой до сега не е говорил с нея така за безрадостния ѝ, изпълнен с мъка и лишения живот.

Изведнъж вой на сирени. Тревога! Юла предлага да останат в параклиса, но Непознатият използва суматохата, за да излезе. Той трябва да се добере до своите, обещавайки, че ако остане жив ще се върне непременно. Остатъка сама, Юла скланя глава за молитва.

ЧЕТВЪРТА КАРТИНА

От бомбардировката е засегнат и пасиона, църквата е разрушена. Сестрите и учениците бързат да се евакуират. Липсва само Юла. След малко идва и тя, излизайки от параклиса, оцеляла по някакво чудо. На подканянията на сестра Агнеса, Юла отвръща, че ще остане тук. Отвън се втурват двете сестри и развълнувано разказват на Агнеса, че са видели да влиза в параклиса непознат човек. С разтуптяно сърце, без да мисли, Юла изтичва натам. За миг Агнеса прозира истината — това е враг на държавата, а Юла е негова съучастница, за него тя е откраднала храната. . . Трябва да се съобщи на властта!

ПЕТА КАРТИНА

С последни сили Непознатият се е промъкнал до параклиса. Неподвижен, застинал в предсмъртна болка го намира Юла. И топлина, и вяра, и сила, и нежност иска да вдъхне нейното сърце на умиращия. Тя ще го спаси, ще го скрие, ще го преведе през таен изход. . . Всичко е напразно. Отвън се чуват команди. Непознатият е вече мъртав. Светът е рухнал. И само разпятието стърчи на своя пиедестал.

НЯКОИ ОСОБЕНОСТИ В МУЗИКАЛНАТА ДРАМАТУРГИЯ НА „ЮЛА“

В основата на операта „Юла“ е залегнало съдържанието на едноименния разказ на Виолета Тишин. То дава възможности за остра конфликтност, за влезанни смени на настроенията, за по-пълно психологическо обрисувание душевните състояния на героите. Може би националната неопределеност на сюжета е продиктувана от идеята, че революционните борби у всички народи имат общи черти, а така също и, че акцентът е трябвало да падне върху психологическите (преживявания на действащите лица.

Емоционалният подход на композитора към либретото и особеностите на драматургията определят камерно-психологичния характер на операта. Изтъкване душевните състояния на героите и външната обстановка, при която става действието, е по-важна за Кюркчийски, отколкото неговото развитие. Това определя и употребата на определени музикално-изразни средства, което обаче не означава тяхното строго ограничаване. Ето защо в „Юла“ се откриват някои познати похвати от времето на италианския веризъм до композиционната техника на нашите дни. Това разбира се не е попречило на автора да запази облика на своя личен почерк, макар и в това първо произведение от този жанр да се чувствуват някои чужди влияния — напр. ранния Пучини (и като звучност, и като мелодическа линия), Онегер, Шо стакович. Тези, макар и леко осезаеми пучиниевски влияния в „Юла“ имат своето логично обяснение. Самият сюжет — три от петте картини са в католическа църква — неминуемо изискват подходяща атмосфера, която много трудно би могла да се реализира, без да предизвика познати асоциации. Кюркчийски постига това убедително чрез един типичен и с висока стойност хорал, даден в оркестъра и в дамския молитвен хор, на чиято тема композиторът е възложил по-широки функции.

Едно от сериозните постижения на Кюркчийски в музиката на „Юла“ е съпоставянето на църковно-католическото и българско звучене. Именно чрез него композиторът успява да предаде на нетипичния за България сюжет (макар че и у нас е имало католически пансион) национален облик. Като отличен познавач на нашия музикален фолклор, авторът е използвал с вещина много фантазия и вкус най-разнообразни елементи от народнопесенното ни богатство — мелодически, ладови, метро-ритмически, орнаментални, като ги разработва свободно, но запазва тяхния натюрел.

Музикалната драматургия на „Юла“ се гради върху няколко основни теми, имащи широка лайтфункция. Те се явяват многократно, понякога изложени цялостно или преосмислени, повече или по-малко видоизменени, различно оц-

КРАСИМИР КЮРКЧИЙСКИ

Ю Л А

опера в две действия (пет картини)

либрето: Петър Филчев

Диригент-постановчик: ИВАН ФИЛЕВ

Диригент: АРТО ЧИФЧИЯН

Режисьор: доц. СТЕФАН ТРИФОНОВ, гост

Художник: доц. АСЕН СТОЙЧЕВ, гост

Диригент на хора:

Христо Стоев

Концертмайстор:

Александър Ганев

Корепетитори:

Дарина Куюмджиева, Малина Димитрова, Нели
Владиминова, Стоил Цонев

Художници-изпълнители:

Христо Арнаудов и Петър Антонов

Пом.-режисьор: Людмила Шабанова

Суфльор: Людмила Сакакушева

Пауза след трета картина

XXX сезон 1979/1980 година

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА И ИЗПЪЛНИТЕЛИ:

(по автор и по азбучен ред)

АГНЕСА Валерия Мирчева
Пенка Дилова

ЮЛА Анамари Папазян
Валентина Христова
Татяна Захариева

НЕПОЗНАТИЯТ з. а. АНАСТАС АНАСТАСОВ
Иван Добрев

Любопитната Виолета Шаханова
Донка Лозаноза

Грубиянката Валерия Мирчева
Татяна Захариева

Първа сестра Маргарита Пенева
Янка Димитрова

Втора сестра Ана Петрова
Снежана Радева

сестри, пансионерки

ветени и нюансирани. Чрез тях се характеризира не само дадено действащо лице, но и се разкриват определени състояния, създава се необходимата емоционална среда при съответната ситуация. В случая важна роля играе темата на Юла. Тя доминира в цялата вокална партия на героинята, а също така е и широко използвана в оркестъра. Неговата роля (на оркестъра) тук е особено отговорна. Той е и коментатор, и носител на драматичните събития. По своята звучност оркестърът е мащабен, с богато нюансирана звукова палитра, със заложено симфонично начало.

Безспорно най-яръкият музикален образ е Юла. Нейната партия е силно лирична, мелодически много ярка. От другите две централни действащи лица повече се откроява Непознатият. Неговият музикален портрет се оформя постепенно в диалозите му с Юла. Музикалната обрисовка на сестра Агнеса не се налага така осезателно в съзнанието на слушателя.

В операта има редица самостоятелно завършени музикални епизоди — арии, дуети, няколко ансамбъла и два-три дамски хора, които не надхвърлят рамките на камерността. Всички те обаче са обединени от единния музикален материал, организиран в свободно лайтмотивно развитие. Това придава на творбата цялост и логична последователност.

Основните носители на настроения в „Юла“ са лиричното и драматично начало. Лиричното в операта е не само в партията на Юла. То преобладава и в тази на Непознатия. Героничното у него е дадено по-скоро като подтекст, то се чувства повече, отколкото да е пряко изразено.

Драматичното е съсредоточено само в няколко моменти: симфоничният епизод от края на трета картина, рисуваш бомбардировката, оркестровата интермедия между четвърта и пета картина и финала на операта. Симфоничната картина на бомбардировката е написана бляскаво, с великолепна композиционна техника и остри съвременни средства (включително и алеаторика) и много звукови ефекти. В картината е използвана широко звуковата живопис, но без пълна конкретизация и тя представлява по-скоро обрисовка на ужаса, преживян от хората в такъв момент, отколкото пресъздаване на самото въздушно нападение. Оркестровата интермедия на операта рисува мрачна и тягостна картина (особено момента с паралелните секунди), която малко преди края се просветлява, за да стане още по-тежка и пълна с безнадежност. Финалът на операта е истински трагичен момент, един от най-силните и вълнуващите.

СЪВРЕМЕННОСТТА В БЪЛГАРСКОТО ОПЕРНО ТВОРЧЕСТВО

Новият, следсветосептемврийски етап на нашето оперно изкуство се характеризира с все по-нарастващо внимание към проблемите на съвременността. Ако трябва да бъдат очертани схематично пътищата на това развитие, ще се види, че то се движи по няколко стилово-жанрови посоки: утвърждаването на българската комична опера („Хитър Петър“ — В. Стоянов, „Имало едно време“ — П. Хаджиев, „Пет милиона и нещо отгоре“ — П. Хаджиев); преосмисляне на историческата тема от съвременни позиции („Момчил“ — Л. Пипков, „Ивайло“ — М. Големинев, „Паисий Хилендарски“ — Н. Геров, „Боянският майстор“ — К. Илиев,); експериментиране в областта на битовата драма със социални отсенки („Албена“ — П. Хаджиев) и опити за създаване на смесени жанрове, в които се преплитат лирико-романтични, комични и свободно трактувани исторически елементи („Луд гидия“ — П. Хаджиев); най-сетне смело поставяне и решение на съвременната тема („Антигона 43“ — Л. Пипков, „Юлска нощ“ — П. Хаджиев, „Мост“ — Ал. Райчев). Разбира се освен тази най-обща и непълна класификация могат да се открият редица случаи на взаимопроникване на сродни белези в произведенията, които на пръв поглед като че ли стоят жанрово и тематично доста далеч едно от друго.

Това богатство и многообразие се явява като закономерна последица и резултат на непрекъснато нарастващото майсторство в овладяване законите на музикално-сценичното изкуство, на все по-активното и целенасочено вникване в проблематиката и спецификата на различните „вътрешно-жанрови“ разклонения, на все по-упоритото творческо усвояване на ценния многогодишен опит на редица напреднали оперни култури, на задълбоченото изучаване на най-крупните творби на големите съвременни композитори. Еволюцията на стила и творческия метод на нашите оперни творци е сигурна гаранция за бъдещия разцвет на българското оперно творчество. Тази еволюция, за която е типично постепенно или рязко преминаване от позициите на традициите и традиционализма към по-съвременни форми на изява, към по-съременно решаване на въпроса за вътрешно-диалектичното противоречиво единство на основни-

те компоненти на оперния спектакъл, за взаимозависимостта между слово, вокална мелодика, симфонично изграждане и драматично действие, за преобладаването на този или онзи тип музикална драматургия, може да се наблюдава у почти всички наши композитори-създатели на новата национална българска оперна школа. Дали тя се проявява праволинейно, дали едно поредно произведение на даден автор може винаги да бъде обявено за „крачка напред“ към обновлението на тематично-сюжетната линия, музикалния език, специфично-оперната проблематика, или пък представлява известно „връщане“ към утвърдената вече традиция — все едно, сумарният резултат от усилията на творци с най-различна индивидуалност показва явна тенденция към насочване на общото настъпателно движение на нашата оперна култура към големите и сложни проблеми на съвременността.

БЪЛГАРСКИ ОПЕРИ НА РУСЕНСКА СЦЕНА

- „ЗАПУСТЯЛАТА ВОДЕНИЦА“ — Масстро Атанасов, диригент — Борис Хинчев, Режисьор — Стефан Трифонов, художник — Петър Попов, 28 април 1959 г.
- „ИМАЛО ЕДНО ВРЕМЕ“ — Парашкев Хаджиев, диригент — Ромео Райчев, режисьор — Евгени Немиров, художник — Петър Попов, 25 ноември 1960 г.
- „ЦАР КАЛОЯН“ — Панчо Владигеров (първо изпълнение), диригент — Ромео Райчев, режисьори — Евгени Немиров и Стефан Трифонов, художник — Иван Икономов, 5 април 1962 г.
- „АНТИГОНА 43“ — Любомир Пипков, (първо изпълнение), диригент — Борис Хинчев, режисьор — Стефан Трифонов, художник — Петър Попов, 23 декември 1963 г.
- „МОСТ“ — Александър Райчев (първо изпълнение), диригент — Ромео Райчев, режисьор — Цветана Андреева, художник — Петър Попов, 2 октомври 1965 г.
- „ЛУД ГИДИЯ“ — Парашкев Хаджиев, диригент — Димитър Манолов, режисьор — Борислав Дионисиев, художник — Петър Попов, 28 януари 1967 г.
- „ЯН БИБИЯН“ — опера за деца от Найден Геров (първо изпълнение), диригент — Тодор Стоев, режисьор — Петър Александров, художник — Петър Попов, 10 октомври 1969 г.
- „АЛБЕНА“ — Парашкев Хаджиев, диригент — Ромео Райчев, режисьор — Стефан Трифонов, художник — Петър Попов, 21 ноември 1970 г.
- „МАЙСТОРИ“ — Парашкев Хаджиев, диригент — Ромео Райчев, режисьор — Стефан Трифонов, художник — Асен Стойчев, 5 април 1972 г.
- „ЛЕТО 893“ — Парашкев Хаджиев (първо изпълнение), диригент — Ромео Райчев, режисьор — Стефан Трифонов, художник — Асен Стойчев, 26 април 1973 г.

„МОМЧИЛ“ — Любомир Пипков, диригент — Иван Маринов, режисьор — Димитър Узунов, художник — Ани Хаджиминшева — 3 април, 1974 г.
— 2 ноември 1974 г.

„ТРЕВОГА“ — Александър Райчев, диригент — Ромео Райчев, режисьор — Стефан Трифонов, художник — Любомир Йорданов, ноември 1974 г.

„ЕЛЕНОВО ЦАРСТВО“ — Константин Илиев (първо изпълнение), диригент — Веселин Байчев, режисьор — авторът, художник — Мария Трендафилова, — 16 ноември

„МАРИЯ ДЕСИСЛАВА“ — Парашкев Хаджисев (първо изпълнение), диригент — Ромео Райчев, режисьор — Аврам Георгиев, декори — Георги Иванов, костюми — Невяна Кавалджиева, 23 март 1978 г.

„ЮЛСКА НОЩ“ — Парашкев Хаджисев, диригент — Ромео Райчев, режисьор — Аврам Георгиев, художник — Иван Икономов, 19 септември 1978 г.

ТЕХНИЧЕСКИ СЛУЖБИ

Зам. директор	— И. Атанасов
Зав. постановъчната част	— П. Шонов
театърмайстор	— Д. Джамбазов — Ив. Киров
Зав. художественото осветление	— Ц. Сокеров
Зав. светлинни ефекти	— А. Харалампиев
Зав. шивашки ателиета	— Ал. Димова — Т. Трифонов
Зав. перуко-фризьорско ателие	— З. Златева
Зав. таницерско ателие	— Т. Кирова
Зав. дърводелско ателие	— Г. Иванов
Зав. железарско ателие	— Вл. Иванов
реквизитор	— Ц. Диков
Зав. гардеров	— Б. Харалампиева — Д. Неделчева

Текст на програмата: Йоанна Бакалова

Завеждащ бюро „Реклама“: Димитричка Тороманова

